

СЕКЦИЯ 1. Актуальные проблемы информационных технологий и автоматизации

7. Организация всей структуры управления с целью удаления всех барьеров между подразделениями в деятельности, относящихся к вопросам качества.

8. Выбор основных направлений для улучшения качества.

9. Формирование групп для улучшения процессов.

10. Выполнение рекомендаций, выработанных этими группами.

Одним из ключевых моментов внедрения TQM подхода в образовательных учреждениях, является этап создания совета по качеству, который должен определить основные направления для улучшения процессов.

Улучшение процессов в организации является одной из основных задач внедрения TQM подхода. Уровень образования в Узбекистане достаточно высокий. Этот показатель соответствует уровню, достигнутому развитыми странами мира [3]. Тем более, когда речь будет идти о взаимопризнании образовательных программ ВУЗов и дипломов специалистов за пределами нашей Республики и интеграции образования Республики Узбекистан в мировое сообщество, такой подход в ближайшем будущем будет самым актуальным и востребованным.

Использованная литература

1. O'zDSt ISO 9001:2015 Системы менеджмента качества. Требования.
2. «Реформы и развитие высшего образования». Программный документ. Париж. Изд. ЮНЕСКО 1995.
3. Щетинин В. Человеческий капитал и неоднозначность его трактовки. // Мировая экономика и международные отношения. 2016. №12.

МАСОФАВИЙ КУРС: УЗЛАШТИРИШ ДАРАЖАЛАРИ ВА КУРС МАҚСАДЛАРИНИ ИФОДАЛАШ

Ф.М. Тожиева

*Тошкент шаҳридаги Беларус –Ўзбекистон қўшма тармоқлараро
амалий техник квалификациялар институти*

Масофадан ўқитишнинг ўқув материалларини яратиш ва уларни тақдим қилиш шаклини лойиҳалаш масофадан ўқитишни жорий қилишнинг асосий – бош масаласи ҳисобланади. Масофадан ўқитишнинг ўқув материаллари ичида масофавий курс ва унинг тавсифи алоҳида ўрин тутди.

Масофавий курс – ўқув жараёни мазмунга оид қисмининг масофавий таълимга ҳос бўлган талабларга риоя қилинган ҳолда

СЕКЦИЯ 1. Актуальные проблемы информационных технологий и автоматизации

шакллантирилган ва масофавий таълим технологияларига асосланган махсус ҳолатда тақдим қилинадиган шакли бўлиб, характерига кўра у, курсни ўзлаштириш бўйича курс тавсифида белгиланган мақсадларга эришишдаги кадамба-кадам тарзда ишланган йўриқнома ҳисобланади.

Курс тавсифи эса – масофавий ўқув курсининг мақсади, масофавий ўқув курси устида ишлаш тартиби ва усулининг қисқача баёнидан иборатдир. Бинобарин, масофавий курс, тавсифи билан биргаликда маълум бир йўналиш бўйича яратилган ўқув-методик қўлланманинг тармоқ варианты сифатида қаралиши мумкин.

Масофавий курсни яратиш ва уни жорий қилиш курсни ўқитишдаги мақсадларни чуқур таҳлил қилишдан бошланиши керак. Курс мақсадларини ифодаланиши ва тавсифланиши авваламбор ташҳислашнинг қоида ва талабларига ҳамда мақсадларнинг бажарилишини нисбатан оддий назорат воситалари билан осонгина текшириб кўриш мумкинлигига жавоб бериши керак. Бошқача қилиб айтганда, мақсадлар, кутилаётган натижалар, яъни ўқувчининг ташқаридан аниқланиши мумкин бўлган фаолияти натижалари кўринишида ифодаланиши керак. Бинобарин улар аниқ ва лўнда ифодаланиши талаб этилади. Шу билан бир қаторда мақсадлар ўқувчиларнинг имкониятларини, уларнинг эгаллик қилиб турган билими, малака ва кўникмаси даражасини ҳисобга олиб белгиланиши керак

Мақсадларни “Курснинг мақсади ундай ёки бундай материални ўрганишдан иборат” ёки “Курснинг мақсади у ёки буни ўзлаштириш” ва, айниқса, курснинг мақсадини ўқитувчининг фаолияти билан боғлиқ ибораларда, масалан, “Курснинг мақсади у ёки бу материални баён қилиш” каби ифодаланиши номувофиқ ҳисобланади.

Мақсадларни ифолашдан аввал материал қайси даражада ўзлаштирилиши талаб қилинишини белгилаб олиш муҳим. Маълумки, ўқитиш назариясида материални ўзлаштиришнинг 5 та даражаси ажратилади:

- 1. Репродуктив.** Асосий индикаторлари – ўқувчини материални қайтара олиши, объектни таниши, тушунтуришларсиз қандайдир белгиларни, номларни ва бошқ. айта олиши.
- 2. Билиш.** Асосий индикаторлари – ахборотни тушунтира олиши, уни қайта ишлай олиши, сабаб-оқибат боғланишларини тавсифлай олиши.
- 3. Қўллаш.** Индикаторлари – билимларидан янги вазиятларда фойдалана олиш, алгоритм бўйича ҳаракат қила олиш.

СЕКЦИЯ 1. Актуальные проблемы информационных технологий и автоматизации

4. Аналитик. Индикаторлари – янги вазиятларни таҳлил қила олиш, объектларни классификациялай олиш, функционал боғланишларни аниқлай олиш.

5. Ижодий. Индикаторлари – умумлаштира олиш, ходиса ва фактларни баҳолаш мезонларини ярата олиш, хулосалар ишлаб чиқа олиш.

Бундан ташқари ҳар бир курсда турли даражада ўзлаштирилиши мумкин бўлган мавзу ва бўлимлар бўлади. Масалан фактологик, иллюстратив ва маълумотнома характеридаги материалларни юқори даражада ўзлаштирилишини талаб қилиш шарт эмас, улар билан танишиб чиқиш етарли бўлади.

Ўзлаштириш даражасини белгилашда давлат таълим стандартлари (ДТС), давлат талаблари (ДТ) ва Таълим бошқаруви давлат идоралари томонидан тасдиқланадиган намунавий ўқув дастурларида ўқувчиларнинг билимлари, малака ва кўникмаларига қўйиладиган талабларга қиёсланиш мумкин ва керак.

Шундай қилиб, мақсадларда, ўзлаштиришнинг талаб қилинувчи даражаси ва курснинг айна даражада ўзлаштирилиши керак бўлган мазмуннинг қисми кўрсатилиши керак.

Одатда, соддароқ бўлсин учун, мақсадлар шартли равишда қуйидаги 3 та блокка бўлинади:

1. Тасаввурлаш (1- ва, қисман, 2- даражани ўз ичига олади).
2. Билиш (2- даража).
3. Бажара олиш, ижодий блок билан биргаликда (3- - 5- даражалар).

Курсда, уни ўзлаштирилишининг асосий натижалари сифатида қараладиган 5-6 мақсадлар ифодаланиши лозим.

Шундай қилиб, таъкидлаш жоизки, мақсадларни ифодалашда курснинг ўқитиш тизимидаги ўрни ва тегишли ДТС (ёки ДТ) талаблари ҳисобга олинishi керак. Масалан, психология курсининг бўлажак экологлар учун мақсади билан унинг бўлажак психологлар учун мақсади катта фарқ қилади: агар биринчи тоифадаги ўқувчилар учун мақсадлар максимум билан олганда иккинчи даражага мосланса, иккинчилари учун эса бешинчи даражага мос бўлиши керак.

Курс **тавсифида** мақсадларни тахминан қуйидаги андоза бўйича ифодалаш мумкин (умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчиларини малакасини ошириш - “Фанларни ўқитишда замонавий методикалардан фойдаланиш” масофавий курсининг мақсадларини ифодалаш мисолида):

Курсни ўқиб, **Сиз:**

- фанни ўқитишнинг методологик асослари,
- дидактика принциплари ва уларнинг масофавий таълимга трансформацияси,

СЕКЦИЯ 1. Актуальные проблемы информационных технологий и автоматизации

- дидактика принциплари, ўқитиш қоидалари ва ўқитиш усулларининг уйғунлашуви,

- ўқувчи шахсига йўналтирилган таълимнинг моҳияти,

- фанни ўқитишда жорий, шу жумладан замонавий интерфаол методикалар ҳамда улар бўйича чет эл ва мамлакатимиз олим ва мутахассисларининг қарашлари

тўғрисида тасаввурга эга бўлишингиз;

- ўқувчи шахсига йўналтирилган таълимнинг тамойиллари, базавий тушунча ва категорияларининг маъноси ва аҳамиятини,

- фанни ўқитишда шахсга йўналтирилган таълим тамойиллари, базавий тушунча ва категорияларини қўллашни,

- шахсга йўналтирилган таълим қоида ва тамойилларини гуруҳ машғулотлари, гуруҳчалар машғулотлари ва индивидуал машғулотларда қўллаш усулларини,

- шахсга йўналтирилган таълим қоида ва тамойилларини фан бўйича назарий, амалий ва лаборатория машғулотларида қўллаш усулларини,

- ўқувчи шахсини ривожлантиришга йўналтирилган таълим жараёнининг психологик жиҳатларини,

- гуруҳдаги ҳар бир ўқувчининг индивидуал психологик хусусиятларини

билишингиз ва талқин қила олишингиз;

ва қуйидагиларни:

- ўқувчилар жамоаси ўқув фаолиятини шахсга йўналтирилган таълим методикалари асосида ташкил қилишни,

- шахсга йўналтирилган таълим методикалари асосида ўқувчилар жамоаси ўқув фаолиятини ўқувчиларнинг шахсий психологик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ташкил қилишни,

- шахсга йўналтирилган таълим методикалари бўйича ташкил қилинган ўқув жараёни самарадорлигини стандарт таҳлилий воситаларда баҳолашни,

- берилган параметр ва характеристикалар бўйича ўқув фаолиятининг объекти, ходиса ва фактини умумий тавсифини бера олишни,

- берилган алгоритм ва дастлабки маълумотлар бўйича касб фаолиятидаги ҳолатларни ечишни,

- ўқувчилар жамоаси олдида уларнинг ўқув фаолиятига оид ўқувчи шахсини ривожлантирувчи турли хил – муаммоли, қизиқтирувчи ва ш.к. вазият ва масалаларни қўйишни,

- ўқув фаолиятига оид вазият, ҳолат, масала ва топшириқларни ечиш ва ҳал қилишнинг замонавий ёндошув ва методикалар асосида оптимал вариантини танлай олишни,

- касбга оид турли ахборот ресурсларидан фойдалана олишни **амалга ошира олишингиз керак.**

СЕКЦИЯ 1. Актуальные проблемы информационных технологий и автоматизации

Ва ижодий равишда:

- мустақил равишда ўқувчиларнинг ўқув фаолияти билан боғлиқ вазиятлар, факт ва объектларни таҳлил қилиш, баҳолашнинг мезон ва параметрларини белгилашни;
- мустақил белгиланган мезонлар бўйича ўқув фаолият билан боғлиқ вазиятлар, объект ва ходисаларни классификациялашни;
- ўқувчилар ўқув фаолиятини ривожлантиришнинг шахсга йўналтирилган методикаларга асосланган сценарийсини тузишни;
- мустақил белгиланган мезонларга кўра ўқувчилар ўқув фаолиятининг ҳолатини белгилашни;
- интерфаолликни таъминлашга қаратилган турли методикаларнинг афзалликларини, камчиликларини, чегараларини ажрата олишни;
- мустақил равишда мавзу бўйича тегишли ахборотни топиш ва ундан фойдаланишни **бажара олишингиз керак**.

Масофавий курс мақсадларини юқорида келтирилган талаблар асосида белгиланиши ва мақсадларни кўрсатилган ўзлаштириш даражалари кесимида ифодаланиши, курс материалларининг мазмунини яратиш, унинг таркиби ва даражасини белгилаш учун асос бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Полат Е.С. Дистанционное обучение. Учебное пособие для вузов. //М. 1998.
2. Абдуқодиров А., Пардаев А. Масофадан ўқитиш назарияси ва амалиёти. Монография. – Т.: “Фан”, 2009. – 145 б.
3. Яхьяев М.С., Қодиров Т., Эгамов Х. Масофавий курс: умумий характеристика, моҳият ва таркиб. // Ж. Халқ таълими, 2008, октябр.

О’QUVCHILARNI OLIMPIADALARGA TAYYORLASHDA IJODIY MASALANING ROLI

¹G.N. G’oyibnazarova, ²N. Toshmurotova

¹*Toshket shahridagi Belarus- O’zbekiston qo’shma tarmoqlararo amaliy texnik kvalifikatsiyalar instetuti, ²Jizzax davlat pedagogika universiteti*

О’қув-тарбия jarayonida о’қувчиларнинг mustaqil faoliyatiga keng о’rin beriladi. Shu sababli matematikani о’qitish jarayonini tashkil etishda о’қувчиларнинг о’rganish motivatsiyasini shakllantirishni ularning о’quv predmetiga qiziqishlari asosida amalga oshiriladi. Bu kursning о’quv materiallari о’rganiladigan mavzularni tushuntirish, tadqiq qilish va ijodiy fikrlash darajasida qiziqtirish imkoniyatiga ega.

Matematikani о’rganishda о’қувчиларнинг bilish faoliyati ularning о’rganish faolligini oshirish orqali tashkil etiladi. Bunda о’qituvchi ularning